

SFINȚI ROMÂNI ÎN TEMPLUL ORTODOXIEI

Pe pământul Dobrogei s-a auzit în urmă cu aproape două mii de ani cuvântul Evangheliei rostit de Sfântul Apostol Andrei. Rodirea acestei evanghelizări s-a concretizat prin formarea unor comunități creștine și apariția treptată, în secolele următoare, a unui monahism dobrogean foarte activ. Din această propovăduire apostolică s-au ridicat sfinții români.

Astfel, mulți călugări, domnitori, ierarhi, preoți și simpli credincioși au fost trecuți de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române în rândul sfinților, mărturisitorilor, cuvioșilor și martirilor creștinătății. Dintre aceștia câțiva s-au bucurat de cinstirea și admirația creștinilor de pretutindeni. În rândul lor sunt Sfântul Ioan Casian și eruditul călugăr Dionisie Exiguul, părintele erei creștine. Privind la viețile spectaculoase pe care le-au trăit ne dăm seama de frumusețea locului în care s-au născut, unde au dobândit credința creștină și cultura umanistă, știința și teologia timpului. Multele descoperiri arheologice din Dobrogea ne dezvăluie o imagine spectaculoasă a unui ținut înțesat de mănăstiri, biserici și școli care ofereau tinerilor însetați de cultură posibilitatea de a citi și înțelege scrierile părinților Bisericii. Cei doi teologi dobrogeni au trăit în veacurile de aur ale creștinătății și au cunoscut marile personalități bisericești ale timpului, precum Sfântul Ioan Gură de Aur sau istoricul Casiodor. Și astăzi, multe frumuseți din pământul dobrogean așteaptă să fie scoase la lumină și să ne întregească imaginea vremurilor și vieții duse de creștinii din preajma Dunării în primele veacuri ale erei creștine.

Sfântul Ioan Casian s-a născut în jurul anului 360, în Dobrogea de astăzi, vechea Scythia Minor, un ținut al vestiților călugări sciți și un loc stăpânit cândva pe rând de geți, greci și romani. Cu siguranță, Ioan a cunoscut credința creștină din copilărie, atunci când a învățat să scrie și să citească în limba latină și în limba greacă. Împreună cu prietenul său Gherman, pe care îl numește frate întru credință, s-a dedicat vieții ascetice în pădurile și peșterile din preajma localității natale. Cei doi tineri asceți au pornit apoi într-un pelerinaj spre locurile sfinte din Palestina și Egipt, având curajul de a întreprinde o lungă și grea călătorie, departe de cei cunoscuți și de pământul Dobrogei. În această călătorie a credinței, Casian a fost însoțit și de sora sa. La Bethleem, aceasta a intrat în monahism și a rămas în Țara Sfântă, unde a găsit liniștea duhovnicească a monahilor.

Tinerii Gherman și Casian s-au stabilit pentru mai mulți ani la Ierusalim. Totuși, în 385 s-au îndreptat către Egipt, pe urmele marilor întemeietori ai monahismului Antonie și Pahomie. Viața monahilor egipteni, rugăciunile și asceza acestora au produs o mare impresie asupra lui Casian. Întors la Bethleem, din pricina unor tensiuni existente între călugării egipteni și episcopul Teofil al Alexandriei, Casian s-a îndreptat spre Constantinopol, unde a rămas câțiva ani. Era unul dintre

admiratorii Sfântului Ioan Gură de Aur, care l-a și hirotonit diacon. Gherman a primit și el taina preoției prin mâinile aceluiși mare sfânt. După trimiterea în exil a Sfântului Ioan Gură de Aur, călugării Casian și Gherman au pornit spre Roma, unde au cerut protecția papei Inocențiu I. Aici, Casian s-a împrietenit cu viitorul papă Leon și a primit hirotonia întru preot. În anul 415, la solicitarea papei, a plecat în Galia pentru a ajuta la creștinarea populației, operă misionară începută de Sfinții Policarp și Irineu de Lyon.

Ioan Casian este cunoscut în cultura universală pentru organizarea a două mănăstiri la Marsilia, una de călugări și cealaltă de călugărițe, în care a impus modelul oriental de viață ascetică. Prin acțiunea sa, Casian a realizat legătura patristică dintre Răsărit și Apus, fiind considerat unul dintre marii părinți ai monahismului occidental. Ioan Casian a murit în anul 435 și a fost trecut, împreună cu Gherman, în rândul sfinților în anul 1992, când Biserica Ortodoxă Română i-a canonizat. Sfântul Ioan Casian, prin întemeierea mănăstirilor din Marsilia, dar și prin opera sa teologică, a dovedit o preocupare specială pentru viața duhovnicească. Cunoștea foarte bine viața călugărilor chiar din locurile natale și știa ce înseamnă evlavie și asceza încă din familia sa. Cultura sa deosebită se justifică printr-o educație primită în centrele urbane din Histria, Tomis sau Callatis, unde, împreună cu prietenul său Gherman, a luat contact cu teologia și știința timpului.

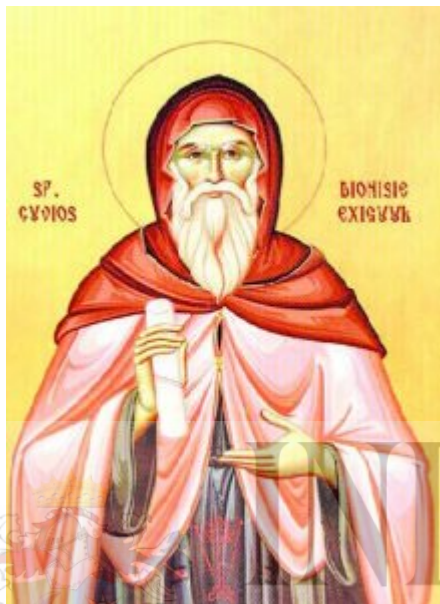
Datorită conjuncturii geografice și istorice, Casian a fost un cunoscător al limbii latine folosită de populație, dar și al limbii grecești ce era utilizată în cetățile pontice. A realizat un pelerinaj ce a cuprins Bethleemul, Sketis, Kelia și pustiul Nitriei, dar și Constantinopolul, Roma și, apoi, Marsilia în Galia, aproape întregul bazin mediteranean. Este demn de remarcat că după experiența dobândită timp de șapte ani în mijlocul călugărilor din Egipt, Ioan Casian a revenit pe la anul 392 în Palestina, unde cu siguranță a auzit de comunitatea ascetică feminină întemeiată de Fericitul Ieronim și Sfânta Paula. Consider că acest exemplu l-a păstrat și l-a aplicat el însuși la Marsilia, unde a ridicat mănăstirea de călugărițe.

La Constantinopol, unde sosește probabil pe la anul 400, a fost un apropiat al Sfântului Ioan Gură de Aur, luând parte la drama marelui ierarh. Casian a fost un apărător al episcopului Constantinopolului împreună cu Teotim I al Tomisului, plasând astfel Scythia Minor în mijlocul unor puternice frământări teologice și istorice. Cei doi mari teologi sciți au fost și apologeți ai vieții monahale pe care o cunoșteau din Scythia, unde călugării audieni erau încă activi. Teologia călugărilor sciți a ajuns în secolul al V-lea să fie studiată cu atenție de ierarhii și teologii din Constantinopol.

După așezarea sa în Apus, Sfântul Ioan Casian, la solicitarea unor ierarhi prieteni, a alcătuit două lucrări de referință pentru viața monahală: *De Institutis crenobiorum et de octo principalium vitiorum remediis* și *Conlationes Sanctorum Patrum XXIV*, precum și lucrarea dogmatică *De incarnatione Domini contra Nestorium*. Libri VII. În lucrările sale, Casian a preluat elementele ascezei egiptene și le-a plasat în climatul social și cultural apusean din vremea sa. Casian este reprezentantul unui nou tip de monahism adaptat vieții monastice din Apusul Europei. În lucrarea *De Institutis crenobiorum et de octo principalium vitiorum remediis* ("Instituții cenobitice") a prezentat regulile pentru viața în comun a călugărilor și călugărițelor din mănăstirile pe care le întemeiasă în Galia. El constata că viața creștină din timpul său s-a degradat și declara că remedierea acesteia se putea face prin viața monastică autentică. Astfel, Casian a transferat în lumea occidentală concepția lui Pahomie privitoare la un monahism organizat pe principii foarte precise și aplicate cu strictețe. În lucrările sale, Casian prezintă ținuta exterioară a monahului, atitudinea sa, comportamentul și ajunge la desăvârșirea sufletească. El nu separă sfaturile sale în sfaturi adresate călugărilor și sfaturi dedicate călugărițelor, ci toate sfaturile sale privesc în ansamblu viața ascetică și desăvârșirea la care pot ajunge și bărbații și femeile. Casian și-a scris întinsa sa operă în anii 419-426 între zidurile celor două mănăstiri pe care le-a ridicat la Marsilia. Se poate să fi fost influențat în zidirea mănăstirii de călugărițe de exemplele celorlalți Părinți ai Bisericii: Sfântul Ioan Gură de Aur, Fericitul Ieronim și Rufin, care în preajma unor femei de mare ținută morală și spirituală au pus bazele unui monahism feminin. Dacă acest monahism feminin s-a organizat în Răsărit, Casian îl aduce și îl sădește în Occident. Dacă Fericitul Ieronim și Rufin se

îndreaptă către Palestina, unde înființează mănăstiri de călugărițe, Casian face drumul invers, înființând o mănăstire de călugărițe în Galia, pe care o și coordonează ca părinte duhovnicesc după modelul văzut la Sfântul Ioan Gură de Aur.

Despre mănăstirile de femei din pustiul Egiptului, Paladie, în cunoscuta sa lucrare „Istoria lausiacă”, scrie: „...Mai era o mănăstire de femei, locuită de patru sute de monahii, având aceeași rânduială, aceeași viețuire, deosebindu-se doar prin îmbrăcăminte. Și femeile se aflau dincolo de râu, iar cele de bărbați, pe țărmul opus”. Cu siguranță că cele trăite și văzute în Egipt și Palestina de Paladie au fost cunoscute și de Ioan Casian, fapt dovedit de experiența duhovnicească dobândită în pelerinajul făcut în Egipt și Palestina. Punerea în practică a realizat-o în Marsilia.

Prin împlinirile sale a rămas pentru totdeauna în conștiința monahismului universal. Casian s-a dovedit a fi un mare organizator al vieții monahale, preluând modelul Sfântului Vasile cel Mare, pe care însă l-a armonizat ținând cont de viețuirea călugărilor occidentali și de tradițiile Bisericii Apusene. Lui Ioan Casian i-a urmat Sfântul Dionisie Exiguul, un erudit daco-roman, care s-a născut în perioada anilor 460-470 tot în Dobrogea și s-a instruit în școlile și mănăstirile din acest ținut. Ca și Ioan Casian, tânărul Dionisie a intrat în rândul monahilor și a ajuns în Orient, unde însă a rămas puțin timp. S-a îndreptat repede spre Constantinopol și de aici la Roma, unde fusese chemat de papa Ghelasie (492- 496), care aflase de erudiția sa și de curata teologie pe care o dobândise de-a lungul anilor. Episcopul Romei avea nevoie de traducători din limba greacă în limba latină. Deși a rămas în Italia pentru tot restul vieții sale și a fost foarte activ, Dionisie a păstrat în inima sa dragostea pentru locul copilăriei, Dobrogea, despre care pomenește în scrierile sale cu nostalgie.

În mediul dobrogean s-a format, primind știința timpului și credința creștină de la călugării sciți cu care a rămas în legătură și după ce a ajuns în Italia. Dionisie a fost un veritabil traducător, dar și profesor cunoscut în Vivarium din Calabria, la o școală întemeiată de Casiodor. Cu o remarcabilă pregătire umanistă, Dionisie a reușit să facă traduceri din cele mai cunoscute opere ale Sfinților Părinți, cărora nu le-a dat doar o bună și fidelă interpretare, ci le-a însoțit și de prefețe, note și comentarii pentru o mai bună înțelegere. Dionisie a reușit traducerea lucrării lui Grigorie de Nissa, Despre crearea omului, una dintre cele mai bune lucrări de antropologie creștină, dar și cea a Scrisorii sinodale din anul 430, a Sfântului Chiril al Alexandriei adresată lui Nestorie, patriarhul Constantinopolului, în care Dionisie explică rătăcirea doctrinară a ierarhului constantinopolitan. A tradus și Tomosul patriarhului Proclu (434-447), o lucrare cerută de episcopii din Armenia pentru a combate învățăturile eterodoxe ale vremii, mai cu seamă cele ale lui Teodor de Mopsuestia. Două scrisori ale Sfântului Chiril al Alexandriei către episcopul Successus al Isauriei pe care le-a tradus în limba latină le-a dedicat călugărilor Leontie și Ioan din Scythia.

Dionisie s-a remarcat ca un cunoscător și traducător al canoanelor bisericești editate de sinoadele

ecumenice și locale, cu mare importanță pentru viața Bisericii din primele secole.

Acesta a editat Decretatele pontificale, de la papa Siricius (385-398) până la papa Anastasius (496-498), în care sunt prezentate 38 de scrisori papale importante. La această lucrare a adăugat o a doua colecție de canoane din timpul papei Simachus (498-514), constituind împreună *Collectio Dionysiana*. A treia colecție a realizat-o în timpul papei Hormisdas. Prin aceste lucrări, Dionisie a intrat pentru totdeauna în rândul marilor canoniști ai Bisericii creștine, fiind socotit părinte al Dreptului canonic.

O serie de lucrări ale Sfântului Dionisie au avut ca temă prezentarea vieții unor sfinți ca Sfântul Pahomie și Sfânta Taisia. Marele teolog dobrogean a avut o contribuție originală uriașă la viața Bisericii, el fiind cel care a stabilit era creștină, adică renunțarea calculării anilor de la zidirea Romei și înlocuirea acestei date cu anul nașterii Domnului Nostru Iisus Hristos, după cum el însuși mărturisea: „Eu nu am voit să pun la baza calculelor mele amintirea aceluia om fără de lege și persecutor (Dioclețian), ci mai degrabă am ales să socotesc anii de la Întruparea Domnului nostru Iisus Hristos, pentru ca, astfel, să fie tuturor mai cunoscut începutul nădejzii noastre și pentru ca să apară mai clară cauza răscumpărării neamului omenesc, adică Patimile Mântuitorului”. În calculele sale a preluat calendarul alexandrin, respectând îndrumările Sinodului I ecumenic de la Niceea și stabilind astfel tabela pascală pe o lungă perioadă de timp.

Lui Dionisie i se atribuie de unii cercetători o colecție de texte patristice, *Exempla Sanctorum Patrum*, folosită probabil la documentarea și fundamentarea formulei theopashite a călugărilor sciți - „Unul din Treime a suferit în trup”, al cărei adept a fost. Toate demersurile sale intelectuale au dovedit o admirabilă cunoaștere a teologiei, filologiei, filosofiei, dreptului și astronomiei. Prin opera sa, Dionisie a contribuit la păstrarea unității creștine.

Încă din timpul vieții s-a bucurat de aprecierile contemporanilor, în special de cele ale lui Casiodor, prim-ministrul regelui Teodoric cel Mare, el însuși un mare cărturar. Casiodor îl pomenește pe călugărul Dionisie, despre care spunea că era scit de neam, foarte învățat, evlavios și smerit, adică așa cum a rămas cunoscut în istoria creștină.

Pr. conf. dr. CLAUDIU CONSTANTIN COTAN

*Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Ovidius”
din Constanța, Parohia Delea Nouă - Calist din București*

